

(Hekayə)

**Gecəni diri açır. Gün çıxana-
can da dörd divar arasında dəli ki-
mi gəzəcək**

– Ay ata, şəhərdə də xoruz
saxlayırlar ki! – bir səhər Solmaz
İsrafilə sanki şad xəbər verdi. **Elə
bil ondan mustuluq istəyirdi.**

– Ay bərekallah! Bə indiyəncə
bilmirdin? – Mən Bakıda xoruzu
ancaq dükanlarda görmüşdüm.

– Bu saat şəhər də kənd kimi-
dir.

– Şəhər ən çox da gecələri
kəndə oxşayır: itlər hürüşür, xoruz-
lar banlayır.

– Sən xoruz banını vağzal
səmtindən eşidib-səng

– Nə bilidin? Niyə ancaq or-
dan? – Çünki rayonlardan satma-
ğa gətirirlər. Onlar da vağzalda
banlaşır. Yaşın etiraz edirlər.

Solmaz qoyduğu şeyin yerini
bilməz. Dünən günortayacan qay-
çını axtarıb, günortadan sonra ya-
şıl sapı. Özü də hər şeyi bir-bir ax-
taracaq. Qayçıyı tapmayıncə, yaşıl
sap gözüne girə, götürməz. Buna
dəli deməyib, nə deyəsən? Dəlinin
buynuzu olmur ki. Ancaq hayif on-
dan. Əlbəttə, İsrafil nə yaxasını kə-
nara çəkir, nə də bunda özünü gü-
nahsız sayır.

Ona yaxşı ata olmadı. Hə, bur-
da bir şey qaranlıq qalır, görən, ya-
şıl sapı neyləyirdi? Şoğurib yaşıl
sap düz yarıncə gün onun proble-
minə çevrildi. Gün batana yaxın
artıq sapdan ötrü qan-tər içində
ora-bura yüyürdü. Qürubun şüa-
ları onun kölgəsini divarlarda oy-
nadırdı. Axır tapmadı ki.

Sap özü tapıldı.

İsrafil qorxudan əsas cəhət
Solmazın dəqiqəbaşı eyvana çı-
xıb, yeddinci mərtəbədən aşağı
boylanmağı idi. Buna saatları ge-
dər, uf deməz. Allah göstərməsin,
bəlkə elə gözəyari hündürlüyü öl-
çür – hoppansa ölər, ya ölməz? Öl-
məsə, fikirləşir, biabırılıqdır. An-
caq gələcək intiharını indidən ye-
ganə uğuru sayır. Plan qurub ölü-
mə çatdınsa, demək, zəhmətin
bəhrə verdi. Yeddinci mərtəbə onu
peşman etmər, inşallah! Doqquz-
da olmuş olsaydılar, çoxdan yerə
tullanmışdı, deyir.

Can-başla, arxayınılıqla. Bəla
burasındadır ki, yeddidən atılıb di-
ri qalmaq da olar. Olsa-olsa sü-
mükləri sınaq, qabırğaları xinc-
cılanacaq. Sən demə, özünə-
qəsd elə də asan məsələ deyil. İn-
tihar ən çətin bir peşədir. Onun çə-
mini-üsulunu tapmaq zülümdən
də zülümdür. Həm də intihar krimi-
nalistik hadisədir. Onu gizlin et-
məlisən. Dinc adam belə işi başarm-
maz. Hələlik həyata məhkumdu.
Ancaq qabaqlar çox eşidib: ay
kimse beşdən yıxıldı, leş oldu, ay
biri altıdan atılıb gəbərdi. Hətta
dördəndən də olub – ölüb. Yox, yed-
didən yıxılan öl də, sağ qalmaz.
Bir sözlə, get yeddidən mayallaq
aş, o dünyaya yumbalan. Atası
sağ olsun ki, işdən mənzil alanda,
bu mərtəbəni seçib. Bu mərtəbə
onun bəxtinə bəlkə də təsadüfən
düşüb, ancaq yenə min sağ olsun.
Yeddinci – əlverişli intihar hündür-
lüyü, ölümlər üçün məqbul mərtə-
bədir. Özü də hesablasan, ordan o
dünyaya üç-beş dəqiqəlik yoldu. O
dünya insanın qulağının dibində,
ağzının içində imiş. Yaxşı, razıla-
şdıq, ölüm imkanı var. Həm də bu
onun əlində olan yeganə imkan
idi. Düzü, atası bu cür-bu sayaq
imkanlara viz atmır da. Halbuki ye-
ri gəlsə, mövcud intihar şəraitini
mənzilin özündən də qiymətli sa-
yılı bilər. Əcəb intihar eşqinə dü-

şənlərin yerini biləsən, hər dəfə bu
mənzili beş-on dəqiqəliyə icarəyə
verəsən. Eyvandan o dünyaya
uzanan yol çörək ağacına çevrilər,
var-dövlətləri başdan aşar. Arada
onlara baxmaqda intiharın qayda-
larını da öyrənərdilər.

Fikirdən İsrafilin baş-gözü
ağarıb. Yeganə təskinliyi nədəndi:
yaşıl sapı yarıncə gün axtaran kəs
özünə qəsd etmər. Əgər yaşıl sa-
pı axtarıbsa, demək, gərək olub
da-a.

Belə çıxır, onun həyatla bağlı
gələcək planları var. Güman, öz
paltarındaki sökükləri çitəyəcək.
İsrafil ha fikirləşdi, yaşıl sapın gərək
olacağı köynəyini-zadı yada
sala bilmədi.

Onun köynəklərinin hamısı ağ-
dı. Yox, onun öz paltarında, ura,
deməli, hələ də xeyli geyəcəyini
düşünür. Yaşıl sap onda közərən,
ancaq həm də getdikcə öləziyən
həyat eşqinin əlaməti, onun bir sü-
butu idi. Bə nə, geyənəcəkləri yal-
nız həyat naminə yamayar, ya ti-
kərlər. Yaşıl sapı ölüm üçün axtar-
mazdılar ki.

**Ura, onun pessimizmi intihara
yelməyəcək! İsrafil hər axşam bir
sınaq qoyur: Solmazın gah çətiri,
gah çantasını, hərdən də dəftər-qə-
ləmini gizlədir. Görsün, qızı əlim-
yancıda onları axtaracaq, ya yox?
Axtaracaqsa, kəlləni balısa atıb ra-
hatca yatmaq olar. Qızı ölməsə,
özü də yaşayır. Həm də aşi, Sol-
maz hələ ölməyi bacarmaz. Bu ba-
rədə kəldir. İntiharlar haqda nə eşi-
dib, nə də kitablarda rast gəlib.
Onun hər işinə bələd ata kimi de-
yir: elə bir kitabı nəyinki oxumayıb,
heç görməyib də. Allaha şükür, Əl-**

zündən çıxsın, ata-ananı yaxşı xa-
tırlayan oğulsansa, zəhmət çək,
hər gecə yorğan-döşəyinə bir ved-
rə su əndər, gir elə orda da yat.

İsrafil qızı çaşdırmaq, ölümdən
yayıdırmaq üçün bu yerdə yalan-
dan gülə də bilər.

“Ata hələ sağ, sən artıq onu öl-
düdü”.
“Məsələ deyirəm”, – qız de-
yər.

“Hamı ata-anasının dalınca ge-
dəcəksə, dünyada adam qalmaz
ki”.

“Qalmaz qalmasın, bu dünya
boş olsa yaxşıdır”.

Get-gədə İsrafil də qızına ox-
şayır: bütün günü lal oturur.

Solmazın əvvəldən bəxti qara
yazıldı. Oxumaq onu min il dala at-
dı. Maral kimi qız – onu arxivlər ye-

Rafiq Tağı

di. Günəşsizlik və havasızlıqdan,
rütubət və yeməməzlikdən topuğu-
na çatan uzun saçları çəngə-çən-
gə töküldü. Şəkilləri durur: həvəsli
döş-başı vardı. İndi hanı? Hələ ailə
lə qurmayıb – döşləri göbəyinə
sallanır. İsrafil yanib-yaxılır: uşağı
beş yaşından namusa sürüklədi.
Qaraüreliliyi ucbatından, bədbəxt-
liyə qısnadı qızını. Elm adına ar-
xivlərdə eşələnərsə, fikirləşdi, gu-
ya namuslu qalar. Ümumiyyətcə,
tüpürəsən namusa. Namus xoş-
bəxtliyin qənimidir. Həm də onda
məhəbbət-zad da namussuzluğa
dəlalət edirmi? Kim Leyliyə na-
mussuz, Məcnuna biqeyrət deyər?
İsrafil tozlu və nəm arxivləri namus
faktoru kimi qabartdı. Elə bildi on-
da elçi elçi üstündən düşəcək. An-

inandı.

– Kaş elə məzəli hadisələrdən
mən də görəydim

– İstəsən, gələn çempionata
birgə baxarıq. Bəlkə top yenə gəlib
evimizə girəcək? – Baxarıq, inşal-
lah.

– İnan, vaxtında yana çəkilmə-
səydim, başım getmişdi.

– Gələn çempionat haqandı? –
Ona üç il qalır.

– Mərcleşərik də.

“Gərək vaxtı uzadaydım”.

– Yox, beş il.

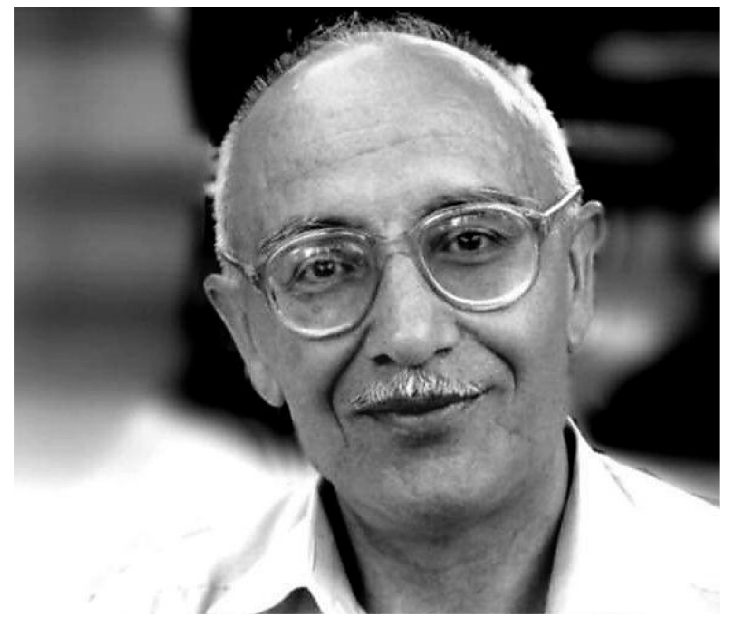
– Olsun.

“Ura, Solmaz çempionatı beş il
gözləyəcək! İntihar getdi işinin da-
lıncə!” İsrafil düz bir həftə şad-xür-
rəm gəzib-dolandı. Kefindən üz-
nü də özü qırxmır, gedib dəlləyə
taraş etdirir, hər gün də işdə bir

vədi alındı”.

Hələ bu cür şişirtmə söhbətlə-
rin biri də qalır; onu ehtiyata saxla-
yib. Düzü, bir az ayıb cəhətləri də
var. Ancaq neynək. gBir gün bala-
ca bir şəhərin işğalı ərəfəsində tür-
mələrin ağzı açılır. Qısa məzmun
ondan ibarətdir ki, Tahir adı birisi
heç uzağa qoymur: elə ordan çı-
xan günü qonşu evlərdə üç qızı
zorlayır. Sonra şəhərə dönmən yol-
da pusqu qurub onlarca düşməni
leş eləyir. Qızları zorlayıbmiş ki,
ölərsə, bəlkə ondan övlad yadigarı
qala. Evlənməyə vaxt hardandı?
Doğrudan da, üreyinə gələn başı-
na gəlir, Tahir döyüşdə ölür. Uç
qızdan birçə oğul payı dünyaya
göz açır.

Uşaq böyüyür, atasına oxşayır.
Sonrakı dövrün də qısa məzmunu

ondan ibarətdir ki, oğlanı Tahir bi-
lib tuturlar. Düşümlərdən də ki, “ci-
naye”dən iyirmi il keçəndən sonra
caninin yaşı 20 ola bilməz.

Solmaz bu söhbəti eşitsə, ba-

Əlverişli intihar hündürlükləri

**yazmalar İnstitutunda eləsi olmur.
Qısa, intihar xüsusi savad tələb
edir. Yox, öl də, ölməyəcək! Onu
ölməyə qoyan kimdi?! Həm də ay
balam, ölənlə birgə ölməzlər ki.
Ana rəhmətə gedibse, əksinə, ya-
şamalısan. Onun dalınca sən də
ölsən, əksinə, ədəbsizlik çıxar. Ya
da qamının azarını de, biz də bilək:**

sən ananı xatırlamaq istəmirsən,
ona görə də dünyadan köçürsən.
Dərd çəkən yetimçə deyilsən. Özü-
nü öldürməklə ananı xatırlamaq
əzabından qurtulursan. Canını gö-
türüb qaçırsan. İsrafil gələcək üçün
beləcə təbliğat planları qurur. An-
caq qızı da az aşın duzu deyil, əks-
arqumentlər gətirə bilər. Buna ha-
zır olmalı. Belə çıxır ki, deyər, ana
ölümü balada həyat eşqini artırma-
lıdır? Düz də deyəcək. Onda yuyul-
mamış qaşığı kimi tez də özünü or-
taliğa atar. Yoxsa ataya yazığı
gəlmir? – soruşar. Bax, özün bil,
sən ölsən, mən də öləcəyəm. Hələ
basıb-bağlayacaq da: ay sən ata-
nın qəsdinə durubsan, ay sən onun
ölümünü arzulayırsan. Onun da sü-
but-dəlilləri göydə hazır: mən ölən-
də, sən də öləcəksənsə, ana ölüb-
sə, bə mən niyə ölməməliyəm? “Ö-
lüm sevgilərin məntiqi nəticəsidir”,
– ona bu cür mədəncəsinə institut
dilində də deyər. Onda ata başqa
dəlillər ortaya qoyar: ata-ana ölü-
mü ağlabatandır, balaninkisa yox.
Qız: ata-anadan sonra özlərini öl-
dürməyənlər ata-ananı sevməyənlər-
dirlər. Yenə o: mənçə, yer üzündə
heç kəs ata-anasını sevmir. Əslin-
də elədir, vallah. Ata-analardan
sonra övladların yaşaması böyük
təbiiyətsizlikdir. Ata, ya ana soyuq
və yaş, bərk torpaq altı yatacaq,
sən də isti və yumşaq yorğan-dö-
şəkdə fis vuracaqsan? Canın gö-

caq elçi hardandı? Solmazı kitab
qurdlarından savayı bir görən ol-
dumu? Onu yalnız yumşaq derisi
üzərində gəzişən erkək kitab qurdları
sevdə bilərdi.

Allah eləməmiş, qızı intihar et-
sə, bu sədəqətli-mərd hərəketi də
gözü götürməyənlər tapılacaq. Ağ-
zıgöyçəklər, ana bir bəhanədir, de-
yəcək. Burda nə var ki – ərə gedə
bilmədi, onunçün də özünü öldürdü.

Yox, qızında yaşamaq həvəsi
də yox deyil. Bu beş ayda özünü
öldürəcəyinə söz verirsə də, hələ-
lik sakitlikdi. Xüsusən də onun ya-
şıl sapı axtarması İsrafilin ümidlə-
ndirmişdi.

Yaşıl sap həyata açılan yaşıl
işiqdi. Ancaq yatıb-arxayınlaşmaq
da yaramazdı. Kim demiş, fəaliy-
yət gərək. Bacardıqca onun başını
qatmalı.

**Nədən-nədən, bir gün Solma-
za futboldan söhbət açdı.**

**Qızı elə bil oğlandı. Guya dün-
ya çempionatı vaxtı, necə güclü
zərbə vurubmuşlarsa, top uça-uçca
gəlib ekrandan otağa sıçrayıbmiş.
Qarşıdakı divara da dəyib, gözü-
nün qabağındaca təzədən ekrana
girib. Ekrandan stadionu yumbala-
ndığını öz gözleriyle görüb.**

– Ay ata, ömründə elə şey ola
bilməz! – Olanda olur.

– Sən elə bil uşaq başı aldadır-
san.

– And içim? İsrafil qızının hə-
yatı naminə yalandan and içməyə
hazır idi. Solmaz bunu duyub, tə-
kid eləmədi: kişi yalan and içər,
başına bir iş gələr. Əlacsız qalıb

başqa qalstukda görünürdü. “Tə-
zəbəyə oxşayırsan”, – işdə ona
sataşırdılar. Namxuda, onların
işində söz-söhbət əsasən evləni-
boşanmaqdan, arvadlardan-zad-
dandı. Bay, deməzsən, ondakı bu
hal qızında əks-effekt doğurdu.
Solmaz bunları atanın arsızlığına
yozdı. Arvadı ölüb, bir buna bax.
İlahi, bəlkə də o, təzə eşqə düşüb.

Qızı axşamlar yenə anasının
böyüdülmüş şəklini öndə tutur,
gözünün müzəyünü axıdır.

Başqa bir əhvalat uydurmaq
vacib oldu.

Guya bildir Yer şarı fırlanarkən
Sakit okean gecənin bir ələmində
sakitçənə qopub göyə uçub. İndi
altdan yuxarı baxanda, Sakit okean
göydə akvarium kimi görənir.
İçində də balinalar, balıqlar.

– Ay ata, elə şey olar? – qızı tə-
əccübdən böyümüş yumru göz-
lə ona baxdı.

– Olanda olur.

– İndi Sakit okean göydədi? –
Bə harda olacaq? – İnanan daşa
dönsün.

– Mən sənə yalan deyirəm? –
Mənçə, orda deyil.

– Beş yüz faiz ordadı.

– Mərc gələk? – Xarici qəzetlər
partapart yazır.

– Bu saat balinalar göydə
uçur? – Sakit okean ancaq beş-on
ilə yerə enə, ya enməyə.

– Gözləyək, görək.

“Allaha şükür, ondan yenə
beş-on il qopara bildim. Yaşamaq